

הלכות פרכות סימן רכו רכו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ב]

אָבֿל אִילָנִי סֶרֶק לֹא⁽¹⁾.

(1) אמנם דעת החזו"א שיש לברך אף על ברכים כאלו (הגר"ח קניבסקי, מעשה איש ח"ה עמ' פט).

[משנ"ב ס"ק ה]

וְהַעֲוֹלָם נוֹהֲגִים לְבָרֵךְ עַל הַבְּרָקִים 'עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּרִאשִׁית'⁽²⁾.

(2) ומנהג העולם, הביא הגרש"ז אדערברך (ש"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ד אות לד) לברך לא רק על ראיית הברק עצמו, אלא גם על ראיית אורו של הברק, וכתב שנכון הוא. וכן כתב בשו"ת צ"ץ אליעזר (חי"ב סי' כא) וכן הורה הגר"צ קרליץ (תשובה בסוף ספר שער העין עמ' תסד).

[משנ"ב שם]

וְעֵינֵינוּ בְּשִׁעְרֵי-תְשׁוּבָה שֶׁקֶתֶב בְּשֵׁם הַבְּרָכִי-יוֹסֵף, דָּאָם בָּרַךְ עַל הַבְּרָק וְנִתְפַּנֵּן לְפָסֵט הַרְעָם הַבָּא אַחֲרָיו, יֵצֵא בְּדִיעְבָּר⁽³⁾.

(3) ולא ביאר אם מתעלה כוונתו אף כשהיה הרעם אחר כדי דיבור לברכתו, דעת הגר"א"ל שטיינמן (מוריה קובץ קנב פסקים והוראות מהגר"א"ל) שאם שמע את הרעם תוך כדי דיבור לסיום הברכה, יצא אף שלא כיוון לצאת [וראה להלן דעת הגר"ח צאנזאר], ודבר הברכי יוסף שצריך לכון הם רק לאחר כדי דיבור. ואם היה הרעם תוך כדי דיבור מראית הברק, כתבו החיי אדם (כלל סג סי' ז) והקצו"ע (סי' ס"ב) שאין צריך לברך על הרעם, והגר"ח צאנזאר (הגהות לשו"ע) כתב שכיון שבירך על הברק [עשה מעשה בראשית] גילה דעתו שאינו מתכוון לפטור את הרעם, ואף שהשמיט המשיב את דברי החיי אדם, דעת הגר"ח אלישיב (אשרי האיש ח"א פ"מ אות ג) שאין ראייה שלא סבר כמותו, ומ"מ הרוצה יכול לברך כהגר"ח צאנזאר.

[משנ"ב ס"ק ח]

וְדוֹקָא הֵיכָא דְהַשְׁמִים נִתְּהוּ וְזָכוּ לְגַמְרֵי בֵּין בְּרַק לְבָרַק, וְאַחֲרֵי-כֵן נִתְּהוּ דְהַשְׁמִים בְּעֵקֶב וְשִׁמְעָה עוֹד קוֹל רָעָם וְבָרַק, צָרִיךְ לְבָרַךְ מִתְּחִלָּה עֲלֵיהֶם⁽⁴⁾, דְּהֵי מִלְּתָא חֲדָתָא⁽⁵⁾.

(4) ובטעם החילוק מברכות הראיה שאין מברכים אותן אלא כשרואה משלשים יום לשלשים יום, כתב לעיל (סי' רח ס"ק יג) שבברכות הרעמים והברקים כל פעם הם ברק ורעם חדשים [וכן הוא בברכות הריח], ולכן מברך בכל פעם ואפילו באותו יום.

(5) ואף אם לא ידע מכך, ואמר לו אדם אחר שהתפזרו וטהרו השמים ושוב התכסו בעבים, הורה הגר"א"ל שטיינמן (מוריה קובץ קנב פסקים והוראות מהגר"א"ל) שצריך לברך [ואין זה נחשב כלא הסיח דעתו], כיון שבמצאות הסתיו המצב הקודם המחייב ברכה, נוצר מצב מחדש שמחייבו לברך שוב.

(4) לגבי אילנות המגדלים תבלינים שאינם נאכלים בפני עצמם, הורה הגר"ח קניבסקי (מעשה חמד פ"ב הע' עט) שאין לברך עליהם, כיון שלחב הראשונים אינם נחשבים לפרי.

בגדר מה נחשב לאילן, כתב לעיל (סי' רג ס"ק ב) שאם הוא מוציא את עליו מעצו, אף אם הוא גבעול דק הרי שנחשב לעץ, ואם כל שנה הוא מתייבש וגדל גזעו מחדש אינו עץ. וכתב החזו"א (ערלה סי' יב סוף ס"ק ג), שאם הגרעין מגדל פרי בשנה הראשונה, וגם אין הגזע מתקיים שלש שנים, אינו נחשב לעץ.

[משנ"ב ס"ק ג]

אֵלָא פֶּעַם אַחַת⁽⁶⁾.

(5) ואף אם בירך בארץ ישראל בניסן, ונסע אחר כך למקום שבו זמן לבלוב האילנות הוא בתשרי, כתב בשו"ת להורות נתן (ח"ה סי' ז) שלא יברך שוב, אולם אם בא להשתקע במדינה זו, כתב הגר"מ שטרנבוך (בסוף ספר מעשה חמד עמ' שיד) שיכול לברך שוב.

[משנ"ב ס"ק ז]

שְׁשׁוּב אֵין פְּדָאי לְבָרַךְ פְּרָכָה וְז'⁽⁶⁾.

(6) ועץ שכבר גדלו בו חלק מהפירות, אך עדיין יש עליו ענפים שיש בהם פרחים בלי פירות, דעת הגר"צ קרליץ (חוט שני שבת ח"ב קובץ ענינים אות ט) שנראה שאפשר לברך עליהם ברכת האילנות.

[משנ"ב ס"ק ה]

וְאִפְּלוּ לֹא בָרַךְ בְּשַׁעַת רִאשִׁית רִאשׁוֹנָה⁽⁷⁾.

(7) אמנם לגבי ברכה על ראיית מקום שנעשו בו ניסים לישראל, כתב בבית הל' לעיל (סי' רח ס"א ד"ה במקום) שאינו יכול לברך אם לא בירך בשעת ראייה ראשונה [עוד שיעברו שלשים יום], כיון שהברכה נתקנה על הראייה, ולאחר ראייה ראשונה שוב אין הדבר חדר אצל, וראה שעה"צ כאן.

סימן רכו

בְּרִכַּת הַזֵּיקִים

[משנ"ב ס"ק ג]

וְאוֹתָן שֶׁהֵן בָּאִים בְּלֹא רָעָם בְּלֹל רַק מִמֶּמֶת הֵם, מְצַד הַמַּי-אָדָם שְׁאִין זֶה בְּרָקִים הַנּוֹפֵר בְּגִמְרָא וְאֵין מְכַרְכֵּן עֲלֵיהֶם⁽¹⁾.

קמג

בְּאֵר הַגּוֹלָה

מקדכי שם הנגרות
מימני

כָּלֹם וּבָרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת לְהָנוּת בָּהֶם בְּנֵי אָדָם." ^ב וְאֵינוֹ מְבָרֵךְ (ג) אֶלָּא פָּעַם אַחַת בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. (ד) וְאֵם אַחֵר לְבָרֵךְ (ה) עַד אַחֵר שְׂגָדְלוֹ הַפְּרוֹת, לֹא יִבְרַךְ עוֹד:

רכוז ברפת הזיקים, ובז' ג' סעיפים:

א. א"על הדיקים, והוא קמין כוכב (א) היורה כחץ בארץ השמים (ב) ממקום למקום ונמשך אורו כשכט, ועל רעדת הארץ, ועל (א) (א) (ג) הכרקים ועל הרעמים ויעל רוחות (ד) שושבו בעצף, (ה) על כל אחד מאלו אומר "פרוף אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה מעשה בראשית". (ו) ואם ירצה לאמר (ז) "פרוף אתה ה' אלהינו מלך העולם, שפחו וגבורתו מלא עולם": ב יכל זמן שלא נתפזרו העבים, נפטר בכרכה אחת. (ח) נתפזרו בין ברק

שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה

[ח] **הקדקים:** עבד"ט. יעק בר"י שאם בוך על הכרך יתבון לספר הרעם הבא אחריו וצ"א. וע"ש בשם תשובת כח"י למקד"מ בכתביו בעמ"ח גט פשוט שכתב: לא ראינו מקדשים על מלך הרץ מקום למקום, אבל כיון שמבאר בפוסקים, לא ראינו אינה ראיה וצריך לבקש: ולא יכרך בליה אמת רב פנים אשר ואף ש"ע מלכב אשר רב באותו

מִרְדָּקָא ע"מ"ב. וכתב ה"א: אם שָׁמַע רַעִם וְרָאָה בְּרַק כְּאַחַד, מְבַרֵּךְ עַל שְׁנֵיהֶם גְּלוּלִים לְבָרֶךְ עַל רַעִמִּים שָׁכְחוּ וּבִתְרוּחַת מַלְא עוֹלָם וְעַל בְּרָקִים עוֹשֵׂה מ"ב. ו"ש

משנה ברורה

(ה) נוֹתֵהִים לְבָרֶךְ עַל הַבְּרָכִים 'עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרֹאשִׁית' וְעַל הַבְּרָכִים 'שִׁפְחוּ וּגְבוּרָתוֹ' וכו', וְכֵן מִסְתַּבֵּר, שֶׁעַל־יְדֵי הַרְעָם נִרְאָה וּגְבוּרָתוֹ שֶׁל הַקְדוּשָׁתוֹ־הָהוּא יוֹתֵר מִבְּרָק, אֲמִנִּים בְּאֵמֶת שִׁיף כָּל אֶחָת מִהַבְּרָכוֹת עַל שְׁנֵיהֶם; (ו) וְעַל־כֵּן אִם שָׁמַע רֹעַם וְנִרְאָה בְּרָק בְּאֶמֶר, מִבְּרָק בְּרָכָה אֶחָת, דִּהְיֵנוּ (ז) 'עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרֹאשִׁית', עַל שְׁנֵיהֶם, וְאִם בְּרָק 'שִׁפְחוּ וּגְבוּרָתוֹ' מְלֵא עוֹלָם; גִּסְפָּן יוֹצֵא. וְאִם לֹא הָיָה תְּכוּפִים זֶה אַחֵר זֶה, מִבְּרָק תַּחֲלֶה עַל הַבְּרָק [נִשְׁהִיָּא מִתְרָאָה תַּחֲלֶה לְעֵין הַאָדָם] 'עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרֹאשִׁית', וְאַחֲרָיָה עַל הַרְעָם 'שִׁפְחוּ וּגְבוּרָתוֹ' מְלֵא עוֹלָם; (ח) וְהוּא הַדִּין אִם לֹא נִרְאָה אֶת הַבְּרָק וְשָׁמַע קוֹל הַרְעָם וּבְרָק עָלָיו 'שִׁפְחוּ וּגְבוּרָתוֹ' מְלֵא עוֹלָם' אוֹ שֶׁבְּרָק 'עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרֹאשִׁית', וְאַחֲרָיָה נִרְאָה בְּרָק, מִבְּרָק עָלָיו גִּסְפָּן 'עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרֹאשִׁית'. וְעַיֵּן בְּשִׁצְרֵי־תְּשׁוּבָה שֶׁנִּתְּבַּח בִּשְׁם הַכּוֹפְרִי־יוֹסֵף, דָּאִם בְּרָק עַל הַבְּרָק וְנִתְּפָן לִפְטֹ הַרְעָם הֵבֵא אַחֲרָיו, יֵצֵא בְּרִיעֲבָד⁸, וְרוֹצֵה לִזְמֹר, דְּאִתְּרִי שְׁטַבַּע הַבְּרִיאָה שְׂאֵחֵר הַבְּרָק יוֹצֵא רֹעַם, אֲסִיפֵן חַל בְּרָכָתוֹ עַל הַרְעָם שֶׁיֵּצֵא אַחֲרָיָה; (ו) וְאִם יִרְצֶה וְכו'. אֲבָל לֹא יִבְרָךְ שְׁמֵי בְּרָכוֹת בְּאֶחָת, אֲלֵא אוֹ זֶה אוֹ זֶה; (ז) בְּרָךְ וְכו' שִׁפְחוּ וּגְבוּרָתוֹ וְכו'. וְרוֹצֵה לִזְמֹר: בְּרוּךְ הַנּוֹתֵן כֹּחַ לְהַשְׁכֵּב לְהַרְאוֹת כֹּחַ יוֹצֵר בְּרֹאשִׁית כְּדִי שִׁיִּרְאוּ מִלִּפְנֵי וְאִ"ר בִּשְׁם אֲבוֹדָהּ: **ב** (ח) נִתְּפָרוּ וְכו'. וְדוּקָא הִיא דְּהַשְׁמִים נִשְׁתַּרְוּ וְזִפְּו לְגַמְרִי בֵּין בְּרָק לְבָרָק, וְאַחֲרֵי כֵן נִתְקַדְּרוּ הַשְׁמִים עֲצֵבִים וְשָׁמַע עוֹד קוֹל רֹעַם וְבָרָק, צְרִיף לְבָרָק מִחֲדָשׁ עֲלֵיהֶם⁹, דְּהוּי מִלְתָּא חֲתֻמָּא¹⁰, (ט) אֲבָל הִיא שֶׁנִּתְּפָרוּ הַעֲבִים עַל־יְדֵי הַרְעָם אֶחָד הֵנָּה וְאַחֵר הֵנָּה וְצִדְדֵי מַעַן הַרְעִיעַ, אִזְ נִפְטָר הַכֹּל עַל־יְדֵי בְּרָכָה הָרֵאשׁוֹנָה וְאֵין צְרִיף לְחִיר וּלְבָרָק מִחֲדָשׁ. (י) וְשָׁמַע בִּירוּשָׁלַיִם דְּדוּקָא בְּאוֹתוֹ יוֹם, אֲבָל בְּיוֹם אַחֵר כָּל הָתָא

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

(א) ומסתברא דאפלו החולקים שם ועיין בא"ר ובאיור הגר"א מורים בזה, דבכרז דז נתקנה על פירות הפירות וזי בפעם אחת: (ב) עין שם טעמו, ודבלאו הכי הרבה ראשונים חולקין על דברי הסור שהעתיקו המחבר לדינא וזכין הוא נס"כן דעת הגר"א כמותם, וזכין לסמך עליהם על-כ"פנים בלא דנא מקדם שלא יאבד הבכרזה: (ג) מחצית השקל, ועין שם שכתב דלפי דברי המגן אברהם לעיל בסימן וכה סעיף קטן ט דחש לדעת החולקים שם, הוא הדין הקא דאם לא בכרז בראיה ראשונה שוב לא יבכר עוד ונאוסף קצת על דבריו: דאפלו לפי מה שאנו פוסקין שם דבכרז בראיה שניה, אפשר ממשם דאנן קימא לן ויתלי באכילה, כמו שכתב הגר"א שם, כזה שאין כן הקא אפשר דגרע טפי אף להרמ"א שם, והקא מזי בלא ראה מקדם: אבל באמת מהימנ' המחבר טשמע דאפלו ראה גס"כן ממזל לכרז כל זמן שלא גדלו הפירות, אבל מיכרי האליה רבה מוכח דסובר להלכה כמו שכתבנו בפנים: (ד) שצריך תשובה: (ב) גם זה שם. ומשמע דאם בליקלה אהרה יאבד צריך לחזר ולבכר, ולקאורה מאי שנא מוכבך שיש לו זנב, ואפשר משום דבזה אינו מצוי לכתבי שהוא אותו המוכב שרין מאתמול ומסתמא פוכב אחר הוא, ומה שכתב: אפלו אם ראה פוכב אחר וכו', הינו אפלו בצד אחר של הרקיע: (ג) כגון אברהם בשם הסופות, וכן כתב הרמ"א ש"ש ואל"ש ובה בשם הרקיע ומדוע יאבד: (ד) כי (ה) אברהם וצחק שצוף הוא הנשמע בכל העולם. ועין בתוספות יוסטובטו שכתבי בשם רש"י שאלו קריין אז נשמעין למרחוק, ומשמע שבהן לבי ד: (ו) ט"ו: (ז) מן אברהם: (ח) הנה לפי מנהג העולם שמהירין שלא לבכר על בכרם "שכחו וזכרו", אבל באמת דרימא דנמא אין להם מקום כלל, ומה גדולה על כזה היטב שכתב רמב שכתב המחבר ואם ירצה אוצר וכו', זה קאי וכו'. דדברי המחבר ניחא כפשוטו: (ט) אליה רבה: (י) להסתייגות ואל"ה רבה: (י') והוכח ברא"ש את יז בפני הרווא, עין שם:

פאר היטב

(ב) הברקים. בליצין בל"א, אומר עושה מעשה בראשית, דלא שיק לומר שכוונו ונבחרהו מלא עולם, שאין נראין בכל העולם, ועל הרעמים, בל"א דגריצין, אם ירצה אומר עושה מעשה בראשית דמעשה בראשית הם, ואם ירצה אומר שפכו ונבחרתו מלא עולם, שהקול ששמע בכל העולם, ויטשה בתב הממטר בנצח, ר"ל בתי גדול אז אומר ע"כ אז שפכו וכו', אבל אם נשבו בנתיב בנתיב א' בודי ע"כ" בתי מרובץ בברכות, אבל אם הם באים בהם אחד אחד ונגזגז בנתיב א' בודי ע"כ" בתי מרובץ בברכות, אבל אם הם באים בהם אחד אחד ונגזגז

אֵלֹהֵי יִרְקָה לֹא־ (א) [אחורונים]: (ג) אֵלֶּא פֻּעֵם אַחֲתָא. מִדְּקַתָּם, מִשְׁמַע
(ב) דִּאֲפֻלּוּ עַל אֵילֻחַת אַחֲרִים לֹא יִכְרֹךְ, וְכִנּוּ"ל בְּסִימָן רַבָּה סְצִיף
י: (ד) וְאִם אַחֵר לִכְרֹךְ וְכִי. הֵינּוּ, אֲפֻלּוּ לֹא רָאָה כָּלֵל מִקְדָּם,
אֲפֻלּוּ הִכִּי אֲבָד הַבִּרְכָּה בֵּין שְׁגָדְלוּ הַפְּרוֹת, כֵּן מִשְׁמַע בְּבִית-
יֹסֵף, אֲבָל בְּאֵלִיָּה וְכָה הִכְרִיעַ לִדְוָנָא (ו) דָּאִם לֹא רָאָה מִקְדָּם לֹא
אֲבָד הַבִּרְכָּה, וְכֵן מִשְׁמַע גַּם-כֵּן כְּבֹאֵר הַגִּנָּא, דִּאֲפֻלּוּ כִּכְרָ גִּדֵּל
הַפְּרִי לֹא אֲבָד הַבִּרְכָּה; וְיִמְכַּל מְקוֹם אִם כִּכְרָ גִּדֵּל הַפְּרִי וְנִגְמַר כֵּל
עָרְבוּ, שְׁרָאוֹי לִכְרֹךְ עָלֶיהָ שְׁהִתְחַנְּנוּ, מִשְׁמַע מִפְּרִי-מִגְדִּים וְחִי-
אִם שָׁשׁוּב אֵין כִּדְרָא לִכְרֹךְ בִּרְכָּה זֹאת: (ה) עַד אַחֵר שְׁגָדְלוּ.
אֲבָל קִדְּם שְׁגָדְלוּ הַפְּרוֹת (א) יוֹכֵל לִכְרֹךְ, דִּאֲפֻלּוּ לֹא כִכְרָ בִּשְׁעַת
רָאָה רֵאשִׁיתָּהּ? [חשובת מהיר"ל סימן קמג]:

א (א) הִיזְרֶה כַּחץ. וְלֹשׁ אוֹמְרִים שֶׁהָא פִּזְבֵּשׁ לֹשׁ זָנֵב וְשִׁבְטֵשׁ לֹשׁ אוֹרֶה, וְשִׁנְיָהֶם הֶעֱתִיקוּ אֲחֵרִים לְדִינָא. וְאִם אוֹתוֹ כִּזְבֵּשׁ עֲצָמוֹ שִׁשֵּׁשׁ לֹשׁ שִׁבְטֵשׁ רֹאֵהוּ עוֹד הַפֶּעַם בְּלִילָה אַחֲרָה, אֵין צָרִיךְ לַחֲזֹר וּלְכַבֵּד. (ב) מְמָקוֹם לְמָקוֹם. וְלֹא יִכְבֵּד בְּלִילָה אֶחָד (ג) רַק פֶּעַם אַחַת, אֲפֹלוֹ אִם רָאָה כִּזְבֵּשׁ אַחֵר רֵץ בְּאוֹתוֹ לִילָה: (ג) הַבְּרָקִים. בְּלִיצִין בְּלִשָּׁן אֲשֶׁמָּה. וְאוֹתוֹ שֶׁהֵן בָּאִים בְּלֹא רַעַם כָּלֵל רַק מַחֲמַת הַסֵּם, מַצְדֵּד הַחַיִּי-אָדָם שֶׁאֵין זֶה בְּרָקִים הַנוֹכֵחַ בְּגִמְרָה וְאֵין מְכַרְכֵּין עֲלֵיהֶם: (ד) שִׁנְשִׁבּוֹ בִּזְעָף. וְאִם שֶׁלֹא בִּזְעָף, אִם הוּא (ג) רוּחַ גָּדוֹל מְכַרֵּף עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, וְלֹא יוֹכֵל לְכַרֵּף 'שִׁכְחוּ וְנִבְחַרְתוּ' וְכו'. אַחֲרֵי שֶׁהוּא שֶׁלֹא בִּזְעָף גָּדוֹל. וְטוֹב לְכַרֵּף תָּמִיד עַל רוּחַ סִעָרָה שֶׁאֵין מַצִּיָּה רַק בְּרַכַּת עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, שֶׁבָּנָה בְּיָדָאִי יוֹצֵא מִמֶּה-נִּפְשָׁף, (ז) כִּי אֵין אֲנוּ בְּקִיאוֹן בְּלִכְפֵּף מִהוּ בִּזְעָף: (ח) עַל כָּל אֶחָד וְכו'. וְהַעוֹלָם

ה ירדש לקמי שם
ובתבו קרא"ש קהטור

א פְּרָכּוֹת נִיד ב שֵׁם
וּכְבָּדִי יוֹדָה וְנֶחֱמָם
סִפְרָק י מַחֲלֹת
כְּרָכּוֹת ג חֲסָפּוֹה שֵׁם
וְהַמְּדֻכִּי ד מִמֶּשְׁמַעַת
הַגְּמָא וְט"ה הַיָּדֵא
כָּשֶׁם וְכֵן שְׁמִשׁוֹן

א פְּרָכּוֹת נִיד ב שֵׁם
וּכְבָּדִי יוֹדָה וְנִדְמָכִים
סִפְרָק י מַחֲלֹלוֹת
כְּרָכּוֹת ג חֲסֻפּוֹה שֵׁם
וְהַמְדִּיכִי ד מִמֶּשְׁמַעַת
הַגְּמָא וְט"ה הַיָּדִא
כָּשֶׁם וְכָנִי שְׁמִשׁוֹן

[illegible]

(א) ימים ונהרות
ארץ

* וְעַל הַיָּם הַגָּדוֹל וְכוּ'. הַשָּׁעֵם, שְׁמֵי חַיִּיכוּתוֹ קָבְעוּ לוֹ בִּרְכָּה לַעֲצָמוֹ (וְש"י). נִקָּא לִי דָאם בְּרַךְ עָלֵי 'עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית' יִצָּא בְּדִיעְבְּד. הָיָא דְיוֹמָא דְכֻרְבַּת 'שְׁהַל', וְעוֹד, שְׁאֵפְלוּ כִּיּוֹן אִם בְּרַךְ עָלֵי 'בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ', גַּם-כֵּן יִשׁ הִרְבֵּה מֵרָאשׁוֹנִים וְאֶחָדֹתִים דְּסִבְרָא לְהוּ דִּינָא בְּרִיעְבְּד, דְּאֵף שְׁלִכְתְּחִלָּה מִפִּי חַיִּיכוּתוֹ קָבְעוּ לוֹ בִּרְכָּה לַעֲצָמוֹ (דְּפִדְרֵשׁ רִשְׁיִי בְּרִישׁ פֶּרֶק כִּיעֵד מִבְּרַכְיָן), מִכָּל מְקוֹם לַעֲנִין

וּלְבָרָךְ, (יד) וְיֵשׁ מִתְמַרְיִן בָּזָה, וּבִפְרֹט הִיכִי דְמִשְׁעָר שִׁישְׁמַע עִידֵי וּלְבָרָךְ וְכוּ'. וְהִינֵנוּ (טו) הִיכָא שְׁלֵא עָשָׂה צֻרְקֵיו וְלֹא נָנַע בְּיָדֵיו הַנִּפְסָא צֻרִף לִטְלֵי יָדָיו אֲפֵלּוּ לֹא עָשָׂה צֻרְקֵיו, (טז) מִקָּל מִקּוֹם הַ שְׁהִיּוּ יָדָיו מִטְּנִפְתּוֹת, או שִׁיכּוֹל לִטְלֵי יָדָיו בְּמִים או בְּשֶׁאֵר מִיָּדֵי דְבוּר: (יז) יֵצֵא. פְּרוּשׁ, יִמְהַר לְצֵאת מִשָּׁם בְּרִי שְׁלֵא יִפְסִיד הַבֶּרֶךְ אֵין צֻרִף שׁוֹב לְמָהָר. וּמִכָּל זֶה נִשְׁמַע דְּשַׁעוֹר הַבֶּרֶכָה שְׂעַל רַעְמִים מִצַּח שְׂרָאָה הַבֶּרֶק או שְׁמִיעַ הָרַעַם, שׁוֹב לֹא יִבְרָךְ עַל רַעַם וּיְבָרֵךְ רַעַם או רָאָה בֶּרֶק, יִבְרָךְ מִתְחֵלָה עַל הָרַעַם וְהַבֶּרֶק וְאַחֲרֵיכֵן לֹא מִלְּכִלְכוֹת, כְּשֶׁרָוֹת לְ

(יא) אליה רבה ויהיה פרקופים פרק ד חלקה ט, רבית שיש בו מורס שיש נסין רית יע, ואפלו הכי מדינת מלך; אפשר דהקא משום דגש רית יע ויתר גדול ושלמן נקישו זה פטובאות הטקספות. ודקבי נזיל לזכר התיא דסימן פו שדבתי שם בשם אליה רבה דטרקספות סימן נסין אין לדבר שם דגרייטונדה, ודחם השקתי שם עליו, צין שם: (יב) כדלעיל בסימן פה, צין שם: (יג) אליה רבה ומגן צבורים: (יד) מחצית השקל: (טו) מגן אברהם: (טז) אליה רבה: (יז) חמדת משה ונהר שלום ותיאראם, דלא כט"ו, וגם הפריימגרים מפקש עליו, ואף שהמגן גבורים מצד כהנ"ו, ספק ברכות לקהל: (יח) אליה רבה: (יט) אליה רבה: (כ) לבוש: (כא) הרע"ב ופרישה לקחם ממדות נקישם אבודותם, וגם הכריחו בן מדיקי השבתי הרא"ש נגזאן ומגן אברהם והגנ"א בשנות אליה: (כב) מגן אברהם ואליה רבה: (כג) הוקחת ומקדש פוסקים, וכן פירש אליה רבה והגנ"א: (כד) פריימגרים: (כה) אכל בשאר משק נהנה שלמטלה מהו מוכרין שם ע"ש: (כו) אברהם ממדני כדלעיל לומר דבסתמא לא נשפחה, דבריו עיין לענישה:

הַלְבוֹת בְּרָכוֹת סִימָן רַכּוּ רַכּוּ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב שם]

אז נפטר הכל על ידי ברכה הראשונה ואין צורך לחזור ולברך מתוך. ומשמע בירושלמי דדוקא באותו יום אבל ביום אחר בכל גזנא צריך לחזור ולברך⁶.

(6) ומה נחשב ליום אחד, הורה הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה תפלה פכ"ג סכ"ה, בשם ספר בסתר רעם) שהוא היום והלילה שלאחריו. ומ"מ כשקם משנת הלילה אף קודם היום יכול לברך, שבבר נחשב ליום חדש. וכן הורה הגר"ש וואזנר (שער העין עמ' תל) שדינו כמו לגבי ברכות התורה, שכל זמן שלא הלך לישון נחשב לאותו יום, וכשקם בבוקר נחשב ליום אחר.

ואם היה ער כל הלילה, הסתפק בשו"ת אז נדברו (ח"ה סי' לב) אם יברך למחר, דעת הגר"מ שטרנבוך (תשובה בספר שער העין עמ' תנח) שלא יברך למחר, מאידך, דעת הגר"ש אלישיב והגר"ח קניבסקי (שער העין פי"ד ה"ט) שמברך.

[משנ"ב ס"ק ט]

או שהיה הולך במבואות המטפלות, ויכול לזרז עצמו לצאת מ"שם תכף⁷.

(7) לגבי ריח רע של בית הכסא, כתב לעיל (סי' פה ס"ק ו) שאין די שיצא משם, אלא צריך להרחיק ארבע אמות ממקום שכלה הריח.

[משנ"ב ס"ק יא]

והינו היכא שלא עשה צרכיו ולא נגע בידיו במקום הטפלות⁸.

(8) ולענין יום הכפורים, כתב לקמן (סי' תריג ס"ק ד) שאם עשה צרכיו אך לא קינח בגדולים ולא שפשוף בקטנים, נחלקו בזה הפוסקים אם צריך לרחוץ ידיו.

[משנ"ב ס"ק יב]

כדי שלא יפסיד הברכה⁹ וכי, ומכל זה נשמע דשעור הברכה שעל רעמים וברקים היא דוקא¹⁰ בדי דבור¹¹, ואם עבר יותר מדי דבור מעת שראה הברק או שמע הרעם, שוב לא יברך על רעם וברק זה¹².

(9) ולענין קידוש לבנה, הביא בבית"ל לקמן (סי' תכו ס"א ד"ה ונהנין מאורה) דעת רבי חיים צאנזאר שלמד מדין זה, שאם לא עבר תוך כדי דיבור משנתכסתה הלבנה יכול לברך, וכתב שיש לדחות קצת שלענין ברקים ורעמים הברכה היא על מנהגו של עולם, אך בקידוש לבנה הברכה היא על הנאת אור הלבנה, וכשנתכסתה אף בתוך כדי דיבור אינו מנהג מאורה.

(10) אם ראה ברק ושמע רעם בתוך כדי דיבור מהברק, הורה הגר"א"ל שטיינמן (מודיע קובץ כג פסקים והוראות מהגר"א"ל) שמועילה ברכתו גם לגבי הברק. וביאר שכיון שיצירתם מסיבה אחת, על כן בתוך כדי דיבור משמיעת הרעם מעילה הברכה לשניהם.

ואם שח אחר ראית הברק והרעם ועדיין לא עבר תוך כדי דיבור, דעת הגר"ש אלישיב והגר"ח קניבסקי שיכול לברך (שער העין פי"ד ס"ז העי' טז, וראה שם מה שכתב בזה).

(11) בשיעור 'תוך כדי דיבור', כתב לעיל (סי' ככד ס"ק לד) שיש אומרים שהוא שיעור דיבור של שלש תיבות ויש אומרים ארבע תיבות. ולחלוקה כתב (בסי' רו ס"ק יב ובשעה"צ שם ס"ק י וכן בסי' תפז ס"ק ד ובשעה"צ שם ס"ק ג ובסי' תקפב ס"ק ו) ששיעורו הוא שלש תיבות. אמנם לקמן (סי' רסו ס"ק ט) כתב ששיעורו הוא ארבע תיבות. והורה הגר"ח קניבסקי (שער העין תשובה לג) שהעיקר הוא ששיעורו שלש תיבות, אחרי שכן סתם המשנ"ב

בשני מקומות. ומה שכתב לקמן (סי' רסו ס"ק ט) לגבי מי ששכח בשבת ואמר 'שומר עמו ישראל לעד' במקום 'הפורס כוכב שלום' שלא יחזור רק אם שהה יותר מכדי שיעור אמירת ארבע תיבות, ביאר השי"ח הל"ה (ח"ב סי' קיח אות ג) ששם גם אם לא יתקן הרי יצא ידי חובה, ואינו מפסיד שום דבר אם מתקן תוך שיעור אמירת ארבע תיבות, ואולי ירויה שתיקן לפי הדעות שהשיעור הוא ארבע תיבות.

(12) וכיון שהיא מצוה עוברת, כתב לעיל (סי' סו ס"ק יט) שאם שמע קול רעמים באמצע קריאת שמע שיפסיק ויברך, ויש חולקים שאין להפסיק בשבחו של מקום לשבח אחר, והחיי אדם כתב שרק אם שמעם בין הפרקים יברך.

ואם נטל ידיו לאכילה ועדיין לא ברך, כתב הגר"ח קניבסקי (מראה דבר פ"ב אות יא) שרשאי לברך על הרעמים, ויטמא ידיו ויחזור ויטול.

והעומד באמצע ברכת המזון, כתב לעיל (סי' קפג ס"ק ל) שדינו כתפילה לענין שאין שואלין ומשיבין מפני היראה או מפני הכבוד. אכן, לענין קדיש וקדושה כתב החזו"א (או"ח סי' כח ס"ק ג) שמותר לענות באמצע ברכת המזון. והכף החיים כתב (סי' קפג ס"ק מה) שגם לענין קדיש, קדושה וברכו, דין ברכת המזון כתפילה, ולא יענה, אלא ישתוק וישמע.

ואם הוא באמצע לימודו, הורה הגר"ח קניבסקי (שער העין תשובה ל) שיפסיק ויברך.

סִימָן רַכּוּ

ברכת ימים ונהרות, הרים וגבעות

[משנ"ב ס"ק א]

ושבחו ושל מקום הוא כששנו מפי'רין היום דבר ששנו יודעין שהמקום בראו ממשות ימי בראשית וצדין היא קנ"ס¹.

(1) וברואה חלק קטן מן הים, ומחמת קוטנו אינו מתפעל בראייתו, הורה הגר"ש וואזנר (שער העין עמ' תכט) שיתכן שברכות חז"ל לברך רק כשרואה גבורת הים וגודלו שאו יש חיוב להתפעל ממעשה בראשית, ולכן כשאינו מתפעל, יש לצידד שלא יברך בשם ומלכות. מאידך, הגר"ש אלישיב הורה (שם עמ' תכ) שצריך לברך, וכן דעת הגר"ח קניבסקי (שם עמ' תמב) שמסתבר שיברך.

הרואה את הים על ידי משקפת, דעת הגר"ג קרליץ (חוט שני שבת ח"ג קובץ עינים אות ו) והגר"ח קניבסקי (שער העין עמ' תלז) שאם רואהו ראייה ברורה ובהירה מברך עליו [וראה בספר שער העין פ"ב ס"א, דין הרואה במשקפת העשויה כמראות או כמנסרת].

[משנ"ב ס"ק ב]

דדוקא על ים אוקינזוס, שהוא הים הגדול שכל היםים, שמקיף את כל העולם, עליו קבעו ברכה בפני עצמו מפני גדלו², אבל על ים שעוברין בו לארץ-ישראל, לא נקרא לענין זה ים הגדול ומברכין עליו כמו על שאר ימים³.

(2) ולענין הרים וגבעות המשובים שכתב השו"ע (להלן ס"ג) שיש לברך עליהם, כתב הקצות השלחן (סי' סו סי"ד ובד"ה"ש ס"ק כד) שדין זה הוא אף כשאין ההרים מפורסמים מחמת גבהם. והחיי אדם (כלל סג אות ג), הקצושי"ע (סי' ס ס"ה) והערוך השלחן המשך במילואים עמוד 57

הלכות פרכות סימן רכט רל

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה ועל]

וקמו שצנעפי בשער-הציון ב"ח אות סז, עין שם 6.

(6) שם הביא בכך מחלוקת ראשונים אם יצא בדיעבד, או שאינו יוצא אפילו בדיעבד.

[משנ"ב ס"ק ו]

והוא הדין לענין ימים, אם המשיכו בני-אדם מאחד לחברו ועשוהו לאחד אין מברכין על אותו מקום.

(7) הודאה את ים המלח, כתב המור וקציעה (כאן) שיברך עליו, וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ד תשובה מ) וכן דעת הגר"ע קרליץ (חוט שני שם). מאידך, הגר"ש אלישיב (וואת הברכה פ"ז ס"ב) ושו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' מז) הסתפקו בדבר משום שמבואר ברש"י (בראשית ד ג) שלא היה בזמן בריאת העולם.

סימן רכט

פרפת הקשת, ונחמה בתקופתה

[משנ"ב ס"ק ב]

אם ראה אותו ע"ד הפעם אפילו בתוך שלשים יום, חוזר ומברך.

(1) ואף אם לא נתפזר העבים מאז שראה בפעם הקודמת, כתב הקצות השלחן (סי' סו בדה"ש ס"ק כו) שיברך שנית. מאידך, הברכת הבית (שער בט סי' ט) כתב שאין לברך כשלא נתפזר העבים, כדן ברכת הרעמים.

[ביה"ל ד"ה הוואה]

או אפילו מקצת ממנו ד"ה.

(2) ואם קשת זו היא כחצי גורן עגולה אלא שהוא אינו רואה אלא חצי ממנה, דעת הגר"ש אלישיב (שער העין עמ' תכד) והגר"ע קרליץ (שם עמ' תסו) שמביר עליה, מאידך דעת הגר"ח קניבסקי (שם עמ' תמד) שצריך לראות את כולה כדי לברך עליה.

[משנ"ב ס"ק ו]

היא שעת תלית המאורות בעת הפריאה ומאז התחילה להקיף ולשמש, והוא נמשך כ"ח שנה עד שפא לאותו המקום בצמצום בתחלת ליל רביעי כבעת הפריאה.

(3) ולענין נשים האם מברכות ברכת החמה, כתב בשו"ת חתם סופר (א"ח סי' נו) שצריך עיון מדוע אינן נוהגות לברך, ובשו"ת כתב סופר (א"ח סי' לד) כתב ליישב על פי המג"א (סי' רצו ס"ק יא) שכתב שרק על מצוה שנעשית על ידי מעשה, נשים מברכות אף שהזמן גרמא, אך כשאין מעשה אלא ברכה לבד אינן מברכות, אלא שבלא שם ומלכות יכולות לברך. ובשו"ת מהר"ם שיק (א"ח סי' צ) כתב שהסיבה שאינן מברכות, משום שברכה זו תלויה בחכמת חישוב התקופות ומזלות, אשר אינה שייכת בנשים. ובשו"ת שלמת חיים (סי' שפ) ביאר שהוא משום שהמנהג לברך ברכה זו בחוץ, וכל כבודה בת מלך פנימה. וכתב הבן איש חי (שנה א פ' עקב אות יט) שלמעשה ישמעו הנשים [וכן סומא] את הברכה מאיש. וכן דעת הגר"ש אלישיב (ישא יוסף ח"ג סי' נח) שלא יברכו בעצמן ויכולות לשמוע מאיש, אך לא מרמקול, שאין זה נחשב שמיעה. וכן דעת הגר"ש איערבך (הליכות שלמה פסח פ"ב סי' יז) שהמנהג שאינן מברכות.

מאידך, הפתח הדביר (ס"ק ד) כתב בשם ספר נוהג כצאן יוסף שנשים מברכות ברכה זו, וכן כתב בשו"ת מהר"ל דיסקין (קונטרס אחרון סי' ה ס"ק כו) שהן חייבות בברכה זו, שאינה נחשבת למצוה שהזמן גרמא, משום שמציאות זו של מיקום החמה במקום שהוא תחילת

הקפה אינה שייכת כל הזמן אלא רק באותה עת. מזה שאין כן בלבנה שאף שנמצאת כל הזמן אין מברכין אלא עד חצי החדש, הרי שברכתה תלויה בזמן [וראה חכמת שלמה סי' תכו ס"א]. ועוד, שברכת יעושה מעשה בראשית' כוללת הרבה מקרים, כגון הוראה את הים הגדול, שאף נשים חייבות לברך. וכן הורה החזו"א (שיח השדה ברכות נט, ב) שנשים יברכו. [וראה בספר ארחות רבנו (ח"א עמ' צה) שלאחר שאמרו לחזו"א שמבואר בחתם סופר שהמנהג שאינן מברכות, לא רצה להשיב כשאלוהו]. ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' לד) כתב שבמקום שנהגו נשים יברכו כגון בירושלים, יברכו, ובמקום שלא נהגו הנשים לברך, כמנהג הונגריה, לא יברכו. ולענין ברכת שהחיינו על ברכת החמה, כתב בשו"ת כתב סופר (שם) שאין מברכים, שלפי הטעם שהביא הא"ר (סי' תכו ס"ק א) שמה שאין מברכים שהחיינו בברכה הלבנה הוא משום שכבר בירך על חידושה בברכת הלבנה עצמה, יש לומר כן אף לענין ברכת החמה, אך לפי הטעם השני שהביא שם, שהוא מפני שלפעמים לא עבר יותר משלשים יום, לכאורה בברכת החמה היה צריך לברך, אלא שמ"מ אין מברכים, משום שלעתיד לבא יהיה אור החמה גדול שבעתים מעכשיו, ומה שאינה גדולה כל כך עכשיו הוא בעיוותו, ועל כן אין ראוי לברך שהחיינו על דבר שמצער אותנו ומזכיר את עוונותינו. ובשו"ת מהר"ם שיק (שם) כתב שאין מברכים מפני שאין חידוש במציאות. אלא רק בידיעת השכל שעכשיו הוא זמן תלית המאורות, ואין מברכים על חידוש שאינו אלא בדעת האדם. ובשו"ת מנחת יצחק (שם סי' טו) הביא שהגר"ר פינחס עפשטיין בירך שהחיינו על בגד חדש, והוציא את כל הקהל בברכה זו.

[משנ"ב ס"ק ח]

הני, לכתחילה מצותה מיד להקדים מה דאפשר, וטוב לברך אותה קרב עם.

(4) וכן כתב הגר"מ טוקצ'ינסקי (קונטרס תקופת החמה) שהמנהג להתפלל בנך החמה, ולברך ברכה זו מיד לאחר התפלה.

ומי שכבר הביט בגלגל החמה, כתב בשו"ת הר צבי (א"ח ח"א סי' קיט) שצריך לכתחילה לברך מיד, אפילו אם לא התפלל עדיין, משום שאין מעבירין על המצוות.

ולגבי ברכת האילנות, כתב לעיל (סי' רכו ס"ק ה) שאם לא בירך בראיה הראשונה, יכול לברך בראיה השניה. ועל דבריו המג"א שהביא בשעה"צ שם (ס"ק ג) שלא יברך עוד.

(5) וגדיר 'ברוב עב', כתב בביה"ל לקמן (סי' תכו ס"ב ד"ה אלא) שהוא בעשור, ודעת החי' אדם (כלל סח ס"א) שגם בשלשה. אמנם לגבי ברכת הפירות, כתב לעיל (סי' ריג ס"ק ג) שגם שנים נחשבים 'ברוב עב' ונראה לעיל סי' ח ס"ק יג, וביה"ל סי' קסז ס"א ד"ה אחד, וראה מה שכתבנו שם.

ולענין האם צריך לברך אותה בעמידה ובלבישת בגדים נאים, כפי שנאמר בברכת הלבנה, כתב בשו"ת מהרש"ג (ח"ג סי' ה) שמן הדין אין צריך, כיון שלא נאמר דין זה אלא בברכת הלבנה מחמת שהיא נחשבת כהקבלת פני השכינה, אך בברכת החמה לא נאמר שהיא כהקבלת פני שכינה, אלא שמ"מ כשאומרה בציבור נכון ללוש בגדים נאים משום כבוד הציבור וכבוד הברכה הבאה מזמן רב לזמן רב, וכן יש לעמוד מפני כבוד הציבור.

[משנ"ב שם]

ובתשובת חתם-סופר סימן נו קרב, דאם היתה מקפה בעבים אף נראית נשמה מבין העבים, מברכין, אבל כשלא נתראה כלל לא נראה לברך.

המשך במילואים עמוד 58

קמד בָּאָר הַגּוֹלָה

מילואים הלכות פְּרָכּוֹת סִימָן רכב המשך מעמוד קודם

[ראה בשו"ת אור לציון ח"ב פ"ד תשובה מה, שכן הוא המנהג, ושלא כהבן איש חי פ"ר ראה אות יא]. כיון שהם מורכבים בספק מינם [ראה חו"א כלאים סי' ג ס"ק ז]. וגם אין נזכרת הרכבתם במראיהם וטעמם, וגם הם גדלים על נטע שהורכב כבר [וחלקם גם מורכבים בודאי מינם].

ולפי המציאות בזמנינו בפירות ארץ ישראל, כתב בספר חזקוני (שם, על פי אגרונום מומחה) שהרכבה אינה חסרון לענין ברכת 'שהחיינו' כיון שרוב ההרכבות הם מין במינו [ומביא שם שאפרשזוף אינו הרכבת אפרסק בשזיף אלא מין אפרסק]. וגם על פירות הרר אפשר לברך

הלכות פְּרָכּוֹת הַפְּרוֹת סִימָן רכב רבו המשך מעמוד 284

ואם בירך מבלי לראות כלל את האילנות, כתב (שם) שיתכן שאינו צריך לחזור ולברך, כיון שלא מוזכר בשו"ע שהתנאי של ראייה מעכב. והחזקה אילנות שפירותיהם ערלה, הסתפק הרעק"א (גליון השו"ע) אם מברך עליהם כיון שאי אפשר ליהנות מפריהם, ובספק ערלה בחוץ לארץ כתב שיכול לברך [כיון שספקו מותר באכילה]. והב"ח החזיק (ס"ק יא) כתב שאין לברך עליהם, וכן כתב בשו"ת דברי מלכאל (ח"ג סי' ב) [ונכתב שכך נראה גם דעת הרעק"א], דעת שו"ת רב פעלים (ח"ג סי' ט) ושו"ת דובב מישורם (ח"ג סי' ה) שיכול לברך, כיון שהברכה היא על עצם בריאת אילנות ופירות ליהנות בהם בני אדם, וגם אילנות אלו עומדים ליהנות בהם בני אדם לאחר שיעברו שנות הערלה. דעת השו"ת רב פעלים (ח"ג סי' ט) והשו"ת דובב מישורם (ח"ג סי' ה) שיכול לברך.

ואילנות שניטעו באיסור ואין איסור באכילתם, ככלאים ואילנות מורכבים, דייק הגר"ח קניבסקי (במעשה חמר תשובה בסוף הספר אות ג) מלשון הביה"ל לעיל (סי' רכב ס"א ד"ה פ"ה) לענין ברכת 'שהחיינו' בפירות המורכבים, שהכרעו כדעת השאילת יעב"ץ שיכול לברך עליהם, ועל כן הורה שאפשר לברך עליהם גם ברכת האילנות, מאידך, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' כה אות ג) כתב שספק ברכות להקל, ולא יברך עליהם, אלא ימתין לברך על אילן שאינו מורכב.

הלכות פְּרָכּוֹת סִימָן רכב רבו רכח המשך מעמוד 286

[משנ"ב שם]

וְדַע, דְּכָל הַפְּרָכּוֹת הָאֵלּוּ אֵינָן אֶלָּא פְּשׁוּטָה אוֹתָן מְשַׁלְשִׁים יוֹסֵף לְשִׁלְשִׁים יוֹסֵם.

(4) לגבי מי שגר סמוך לים ולא ראהו שלשים יום, הורה הגר"ח אויערבך (הליכות שלמה תפלה פכ"ג סכ"ח) והגר"ח קרליץ (חוט שני שם) שכשוראהו לאחר מכן לא יברך. מאידך דעת הגר"ח אלישיב (שער העין עמ' תכא) והגר"ח קניבסקי (שם עמ' תמג) שמברך. (5) ואם לא בירך בפעם הראשונה שראה, כתב בביה"ל לעיל (סי' ריח ס"א ד"ה במקום) לגבי ברכה על אדם שנעשה לו נס, שכשוראהו בפעם השניה, אם הוא עדיין בתוך שלשים יום לראיה הראשונה אפשר שלא יברך.

(ס"א) כתבו שצריך שיהיו מפורסמים בעולם מחמת גבהם.

ומה הם גבעות, דעת המור וקציעה (כאן) שהוא חל זקוף ותלול ומיוחד בראשו, מאידך, הנ"א (אמרי נעים ברכות נד, א) כתב שהוא הר נמוך קצת שראשו אינו מיוחד אלא שטוח.

(3) והראה את הכינרת, נראה מדברי המור וקציעה (כאן) שמברך עליו 'עושה מעשה בראשית', וכן דעת הגר"ח אלישיב הנ"ל שייברג (שער העין עמ' פד) והגר"ח קרליץ (חוט שני שם), והוסיף הגר"ח אלישיב (שער העין שם), שדוקא בראה את כל הכינרת, שאם אינו רואה את מלוא שמה במשך הזמן התרחבה, והחלק הנראה לו אינו משועת ימי בראשית.

סִימָן רכו

הַרְוָאָה פְּרָחֵי הָאֵילָן מִהַ מְבָרֵךְ

[משנ"ב ס"ק א]

שָׁעוֹ דְרָף אֲרָצוֹת הַחֲמִישִׁים לְלֵבֶל הָאֵילָנוֹת.

(1) לגבי ברכה על ראיית קברים, כתב לעיל (סי' רכד ס"ק טז) שאין לברך על קבר אחד, כיון שהברכה נתקנה בלשון רבים, אך לענין ברכת האילנות לא כתב כך, [והחיד"א (מורה באצבע אות קצה) כתב שהמקדקים מברכים על שני אילנות].

[משנ"ב ס"ק ב]

וְאִף בְּפֶרֶחַ, דְּוָקָא בְּאֵילָנֵי מִצְרָאִי.

(2) והטעם שתיקנו ברכה רק על אילנות ולא על זרעים וירקות, ביאר הערוך השלחן (ס"א), שהברכה היא שבח והודאה לה' יתברך שברא בשביל האדם אפילו דברים שאינם הכרחיים בפירות האילן, אבל זרעים וירקות שהם הכרחיים לאדם אינם בכלל הכרכה.

(3) אם טעה וברך על אילן סרק, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' נג אות ד) שלא יברך שנית, כיון שנטחם הברכה 'ואילנות טובות' כולל בתוכו הן עצי מאכל והן עצי סרק, נמצא שנתן כבר ברכת הודאה על כל האילנות.

